

10062

295

3-12

15 JAN 2010.

ԵԱ ՊԱՅԱ-ԻԻԼ-ԱՊՅԱ

پایه ای

Ո՛Վ ԱՄԵՆԱՓԱՌԱԻՈՐԻՆ ՓԱՌՔԸ

ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՊԱՅԱ ԵՒ ԼԱՅԵՒ ՏԱԽՏԱԿԸ

Պարսկերէնէ թարգմանեց Ծ. Ս. Ա. ՖԱՅԻՔ
ԳՐԻԳՈՐ ԲԻԻՐԲՃԵԱՆ (Նրկայնաբազուկեանց)

1920

ՏՊ. «ՈՍԿԵՏԱՌ»

ԳԱՀԻՐԵ

295

30-12

ԵԱ ՊԱՅԱ-ԻԻԼ-ԱՊԱՅԱ

بہارِ
پنجاب

Ո՛Վ ԱՄԵՆԱՓԱՌԱԻՈՐԻՆ ՓԱՌՔԸ

ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՊԱՅԱ ԵՒ ԼԱՅԷԻ ՏԱԽՏԱԿԸ

Պատկերենե Թարգմանեց Ծ. Ս. Ա. ՅԱՅԻՔ
ԳՐԻԳՈՐ ԲԻԻՐԲՃԵԱՆ (Ներկայնաբաղուկեանց)

ՏԳ. «ՈՍԿԵՏԱՌ», 1920 ԳՍ.ՀԻՎԷ

Ա.Ռ.Ի

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

19 Prinsessegracht

The Hague, Holland

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎ

ՏՔԹ. Հ. Ս. ՏՐԷՍՍԷԼՀԻԻՍ (Նախագահ)

ՊԱՐՕՆ ԱՏԻՍՎԷՐՏ

ԲՐՈՖ Մ. ԱԼԹԱՄԻՐ

ՏԻՂ. ՖԱՆՆԻ ՖԷՐՆ ԱՆՏՐԷՎՍ

Պ. ԼՕՎԸՍ ՏԻՔԲԻՆՍՕՆ

Ն. Բ. ՏՕՔԹ. Ա. ԺԻՍՎԷՅՆ

ԲՐՈՖ. ՏՕՔԹ. Լ. ԳՕՆԴ

ԲՐՈՖ. ՏՕՔԹ. Լ. ԼԱՄՄԱԼ

ԲՐՈՖ. ՏՕՔԹ. ԱՇԻԼ ԼՕՐԻԱ

ԲՕԼ ՕԹԼԻԹ

Ժ. ՇԷՐՐԸՐ-ՖԻԻԼԸՄԱՆ

ԲՐՈՖ. ՏՕՔԹ. ՎԱԼԹԷՐ ՇՈՒՔԲԻՆԿ

Թ. ՍԹԱԽՆԻՆԿ

ՏՕՔԹ. Պ. ՏԸ ՃՕՆԿ ՎԱՆ ՊԻՔ ԷՆ ՏՕՆՔ

(Ընդհանուր Քարտուղար)

Հոլանդային

Շվեդի

Սպանիային

Ամերիկային

Մեծ Բրիտանիային

Հունգարիային

Նորվեգիային

Աւստրիային

Իսպանիային

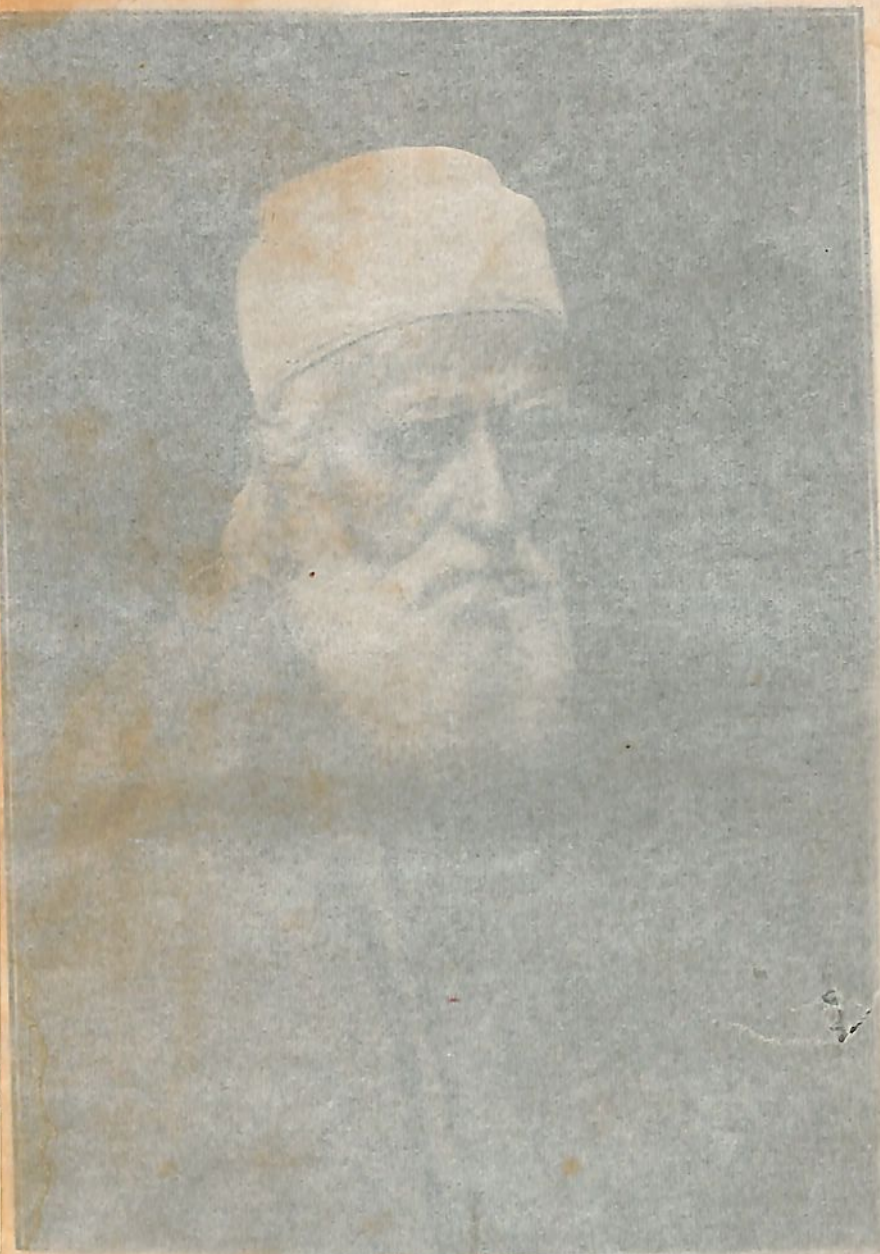
Պեկինիային

Շվեյցարիային

Գերմանիային

Տանդարիային

Լանդյոյ

Ն. Ս. ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՊԱՆԱ

1844 թվականի 23. Ի Կենտրոն

58221-67

105.57.200

10562

ԱՄԻ Ի

ԿԵՐԴՈՒՄԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

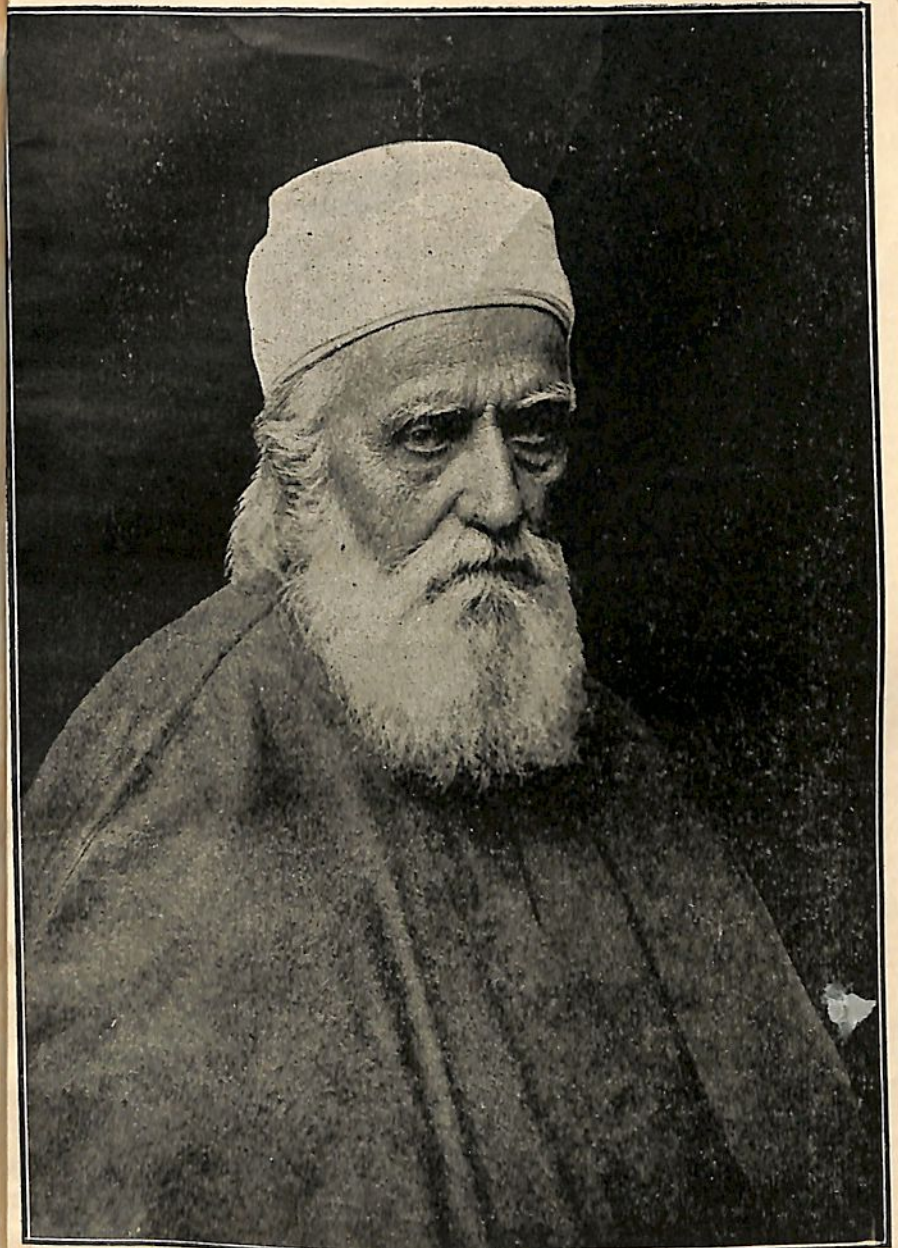
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

19 Prinsessegracht

The Hague, Holland

ԳՐԱՐԱՆԻ ԺՈՂՈՎ

ՏԵՔ. Հ. Ս. ՏՐԵՍՈՒՆՅԱՆ (Եսթոնացի)	Հոլանդացի
ԳԱՐՈՆ ԱՏԻՍՎԵՐՏ	Եգիպտացի
ՐԲՈՅ Մ. ԱԼԲԱՄԻՐ	Սլովենացի
ՏԻՆ. ՅԱՆՆԻ ՅԵՐՆ ԱՆՏԻՎԻ	Ամերիկացի
Գ. ԼՕՎԸՍ ՏԻՐԻՆՍՈՆ	Մեծ Բրիտանիացի
Ն. Բ. ՏՕՐԹ. Ա. ԺԻՍՎԵՆ	Հոլանդացի
ՐԲՈՅ. ՏՕՐԹ. Լ. ԳՕՆԴ	Նորվեգացի
ՐԲՈՅ. ՏՕՐԹ. Լ. ԿԱՐՏԱԼ	Աւստրիացի
ՐԲՈՅ. ՏՕՐԹ. ԱՆՏԻ ԼՕՐԻԱ	Իսպանացի
ՐԲՈՅ. ՏՕՐԹ. ԱՆՏԻ ԼՕՐԻԱ	Պոլոնացի
Ժ. ԵՆՐԻՔՐ-ՅԵՐԻՆՅԱՆ	Եգիպտացի
ՐԲՈՅ. ՏՕՐԹ. ՎԱՐՍՈՎ ԵՆՐԻՔՐ	Վրացի
Ք. ՍՐԱՒԵՆԻԱ	Տանկալացի
ՏՕՐԹ. Գ. ՏԵ ԺՈՂՈՎ ԵՆՐԻՔՐ ԵՆ ՏՕՐԹ	
(Եսթոնացի, Ֆինլանդացի)	Լատվիացի

Ն. Ս. ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՊԱՀԱ

Ծննդ 1844 Մայիս 23, Ի Դեմեռնո

58221-67

ՆԱ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

Ո՛ր վ մարդկային աշխարհի առաջին բարեացակամ, յարգելի անձնաւորութիւնները:

Պատերազմի միջոցին ձեր զրկած նամակները չի հասան: Այս օրերս միայն 11 փետրվար 1916 թուակիր նամակ մը ստացայ, որուն պատասխանը անմիջապէս գրութեան կ'առնուի:

Ձեր նպատակը հազար գովասանքի արժանի է, որովհետեւ զուք մարդկային աշխարհին կը ծառայէք, և ձեր այս ծառայութիւնը ընդհանրական խաղաղութեան և հանդստութեան կ'առաջնորդէ մարդկութիւնը:

Վերջին այս արիւնահեղութիւնը եկաւ սպառնացանելու աշխարհի բոլոր բնակիչներուն թէ՛ պատերազմը աւերում է, իսկ ընդհանրական խաղաղութիւնը չի նստի: Պատերազմը մահ է, իսկ խաղաղութիւնը կեանք. պատերազմը զազանութիւն և արբիւնարութիւն է, իսկ խաղաղութիւնը համակրութիւն և մարդասիրութիւն. պատերազմը բնական աշխարհի մէկ պահանջն է, իսկ խաղաղութիւնը Աստուածային կրօնքին մէկ հաստատութիւնը. պատերազմը խաւար խաւարի մէջ է, իսկ խաղաղութիւնը երկնային լոյսերը. պատերազմը մարդկային աշխարհին յաւիքանդիչն է, իսկ խաղաղութիւնը մարդկային աշխարհին յաւիքանդիչն է, պատերազմը արեւնկզակ գայլերու նմանութիւնն է, խաղաղութիւնը երկնային հրեշտակներուն նմանութիւնը. պատերազմը գոյութեան կոիւն է, իսկ խաղաղութիւնը աշխարհի ժողովուրդներուն մէջ փոխադարձ օգնութիւն և օժանդակութիւն է և երկնային աշխարհի մէջ Աստուածային հաճութեան պատճառը:

Անձ մը չի մնաց որուն խիղճը չի վկայէ թէ այսօր մարդկային աշխարհին մէջ ընդհանուր խաղաղութենէն աւելի կենսական խնդիր մը չի կայ: Ամէն արդարասէր մարդ այս մասին վկայութիւն կուտայ և կը պաշտէ ձեր յարգելի ժողովը: Քանզի ձեր նպատակը, այս խաւարը լոյսի փոխել է, այս արբիւնախանձ ձեր նպատակը, այս առնջանքը շնորհի, այս յոգնութեամբ համակրանքի, այս ատելութիւնն ու թշնամութիւնը թիւնը հանգստութեան, այս ատելութիւնն ու թշնամութիւնը բարեկամութեան և սիրոյ, ուրեմն այդ յարգելի անձնաւորութեանց ջանքը գովասանքի և գնահատութեան արժանի է:

Բայց, իրերու էութենէն յառաջ եկող անհրաժեշտ յարաբերութիւններուն տեղեակ, խմսատուն անձնաւորութիւնները, նկատի կ'առնեն թէ, խնդիր մը, միայնակ, մարդկային էութեան վրայ պէտք և արժանի եղածին չափ չի կրնար ազդեցութիւն գործել: Որովհետեւ, մինչեւ որ մարդկային մտածելակերպը չի համայնոյնայ, ո եւ է մեծ գործ չի կրնար իրականանալ:

Ներկայիս ընդհանուր խաղաղութիւնը մեծ խնդիր մըն է և այս մեծ խնդրին իր օկլլունք, խղճին միութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է, որպէս զի խաղաղութեան հիմը հաստատ և շէնքը ամուր ըլլայ:

Ասոր համար, Նորին Սրբութիւնն Պահաուլլահ, 50 տարի առաջ ընդհանուր խաղաղութիւնը հաճեցաւ լուսաբանել: Երբ ինքը Աքքայի բերդին մէջ բանտարկուած, անարգարութեանց մատնուած և պաշարուած վիճակի մէջ էր, այս մեծ խնդիրը, այսինքն, ընդհանուր խաղաղութիւնը, ամբողջ խաղաւորներուն գրեթե և Արեւելքի իր բարեկամներուն մէջ հաստատուելու հաճեցաւ:

Արեւելքի հորիզոնը շատ խաւար էր, ժողովուրդները իրարու դէմ ծայր աստիճան թշնամութիւն և ասուլութիւն կը սնուցանէին: Կրօնքները իրարու արեան ծարաւի էին և խաւարին մէջ խաւարն էր որ կը տիրէր: Այսպիսի ժամանակի մը մէջ Ն. Ս. Պահաուլլահ Արեւելքի հորիզոնէն արեգակի նման բարձրացաւ և այս վարդապետութեան լոյսերով Պարսկաստանը սղողեց:

Վարդապետութիւններէն ի միջի այլոց «Ընդհանուր խաղաղութեան յայտարարութիւնը» կար: Ասոր հետեւորդները ստորեր ժողովուրդներէ, ասարներ կրօնքներէ և յարանուանութիւններէ ըլլալով հանդերձ, ամենակատարեալ սիրով միացան, այնպէս որ Արեւելքի բոլոր ժողովուրդներէն և կրօնքներէն կազմուած մեծ ժողովներ անդի կ'ունենան: Ժողովին ներկայ գտնուող ամէն անձ մէկ ժողովուրդ և մէկ վարդապետութիւն, մէկ ընթացք և մէկ կարգ ու կանոն կը սկսնէ: Քանզի Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութիւնը միայն ընդհանուր խաղաղութեան մէջ չի կայանար, ուրիշ շատ մը վարդապետութիւններ ալ կան որոնք կ'օգնեն և կ'օժանդակեն ընդհանուր խաղաղութեան սկզբունքին:

Այս վարդապետութիւններուն մէջ «Ճշմարտութեան ազատ խոզարկութիւնը» կայ, որպէս զի մարդկային աշխարհը աւանդութեանց խաւարէն փրկուի և ճշմարտութեան հետեւի: Հաղաբաւոր տարիներու հին ու մաշած շապիկը պատուելով նետէ իր վրայէն, և ծայր աստիճան մաքրութեամբ և սրբութեամբ ճշմարտութեան գործատունէն դուրս եկած զգեստը հագնի: Եւ որովհետեւ ճշմարտութիւնը մէկ է և անբաժանաճախելի, ուրեմն այլ և այլ վաղափարները մէկ գաղափարի մէջ ձուլում ստանալով կը միանան:

Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութիւններուն մէջ, ի միջի այլոց, կայ նաեւ «Մարդկային աշխարհի միութիւնը»: Ամբողջ մարդիկ Աստուծոյ ոչխարներն են և Աստուծոյ սիրելի հովիւը: Այս հովիւը ամբողջ ոչխարներուն բարեբարն է, քանզի ամբողջը ինք ստեղծեց, կը կերակրէ, պաշար կուտայ և կը պահպանէ ամէնքը: Ուրեմն կասկած չի մնար այլեւս թէ այս հովիւը կը սիրէ իր ամբողջ ոչխարները: Իսկ եթէ այս ոչխարներուն մէջ

տղէաներ գտնուին, զանոնք դատարարակիլ պէտք է մինչեւ չափահասութիւն: Եթէ անոնց մէջ հիւանդներ գտնուին, զանոնք բժշկիլ պէտք է: Երբէք անոնց հանդէպ թշնամութիւն և ասուլութիւն ունենալու չէ, այլ բարեբար բժշկի նման այս ազէս հիւանդները դարմանել պէտք է:

Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութիւններուն մէջ, ի մէջ այլոց, կայ նաեւ սա «Կրօնքը սիրոյ և համաձայնութեան պատճառ ըլլալու է»: Եթէ կրօնքը անհամաձայնութեան պատճառ դառնայ, անոր չղոյութիւնը աւելի լաւ կ'ըլլայ, քանզի կրօնքը զեղի կը նմանի, եթէ զեղը ցաւը աւելցնէ, անոր պէտք չմնար:

Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութիւններուն մէջ կայ նաեւ «Կրօնքի վիտութեան և տրամաբանութեան համաձայն ըլլալը»: որպէս զի կրօնքը մարդոց սրտին վրայ ազդեցութիւն ընելով հաւատքի հիմը ուժով ըլլայ, և ոչ թէ աւանդութիւններէ բաղկացած:

Ն. Ս. Պահաուլլահի սկզբունքներուն մէջ կայ նաեւ սա՝ «Կրօնամոլութիւնը, ազգայնամոլութիւնը, քաղաքականամոլութիւնը, անտեսամոլութիւնը և հայրենամոլութիւնը մարդկային շէնքին քանդիչներն են»: Այս մոլութիւններուն զոյութիւնը որչափ շարունակէ, աշխարհը երբեք պիտի չգտնէ իր հանգստութիւնը:

Պատմութիւնը մարդկութեան 6000 տարուան լուրերը կը պարունակէ: 6000 տարուան այս ժամանակամիջոցին մէջ մարդկային աշխարհը կուլ, սղաննութիւն, պատերազմ և արիւնարկային աշխարհը կուլ, միշտ անդի ունեցած են այս բութեանէ ատեն մը չէ դադրած, միշտ անդի ունեցած են այս կամ այն երկրին մէջ կռիւներ: Այս կռիւները կամ կրօնամոլութեանէ կամ ազգայնամոլութեանէ, կամ քաղաքականամոլութեանէ և կամ հայրենամոլութեանէ յառաջ եկած են: Ուրեմն հասնէ և կամ հայրենամոլութեանէ յառաջ թէ մոլութիւնները մարդկային տատուած և փաստուած կ'ըլլայ թէ մոլութիւնները մարդկային շէնքին քանդիչներն են: Որչափ որ այս մոլութիւնները զոյութիւն ունենան, կուլ պիտի տիրապետէ միշտ, և արիւնարկութիւնը ու գաղափարութիւնը պիտի շարունակեն:

Ուրեմն, ինչպէս նախապէս ըսուեցաւ, մարդկային աշխարհը մոլութիւնները ձգելով և երկնային բարոյականը իւրացնելով միայն կրնայ բնութեան խաւարէն փրկուիլ և լուսաւորուիլ:

Արդ՝ եթէ այս մոլութիւնը և թշնամութիւնը կրօնքէն յառաջ եկած է, նկատի առէք թէ կրօնքը ինքնին համաձայնութեան պատճառ ըլլալու է, ապա թէ ոչ պտուղ մը չի կրնար ունենալ:

Իսկ եթէ այս մոլութիւնը ազգայնական մոլութիւն է, նկատի առէք թէ մարդկային ամբողջ ցեղը մէկ ազգ մըն է:

Ամբողջը Ազամայ ծառէն ծլած են, ծառին արմատը Ազամն է և այս ծառը մէկ է: Ամբողջ ժողովուրդները անոր ճիւղերը և մարդկային անհատները անոր տերեւները, ծաղիկներն ու պտուղներն են: Ուրեմն զատ զատ ժողովուրդներ կազմել և այս

պատճառաւ արիւն թափել և մարդկային շէնքը քայքայել ուրիշ բանէ յառաջ եկած չէ եթէ ոչ մարդկային ազիտութենէն և կիրքի բաշխանքներէն :

Գալով հայրենամուտութեան, այս ալ բացարձակ ազիտութիւն է . քանզի երկրի երեսը մէկ հայրենիք է . ամէն մարդ երկրագունդին ամէն մէկ կէտին վրայ կրնայ ազդել, ուրեմն ամբողջ երկրագունդը մարդուն հայրենիքն է : Սահման և եզր կոչուածները մարդը հնարած է : Ստեղծագործութեան մէջ սահման և եզր որոշուած չէ : Եւրոպա մէկ կտոր է, Ասիա մէկ կտոր է, Աֆրիկէ մէկ կտոր է, Ամերիկա մէկ կտոր է, Աւստրալիա մէկ կտոր է : Բայց մարդոցմէ ոմանք իրենց անհատական նպատակներուն և անձնական շահերուն համար այս կտորներէն ամէն մէկը բաժնած և անոնցմէ մէկ մասը իրենց հայրենիք երեւակայած են : Աստուած Փրանսայի և Գերմանիոյ մէջտեղը սահման մը չէ ստեղծած . անոնք իրարու կցուած են : Այո՛, հին դարերուն մէջ շահախնդիր մարդիկ իրենց անհատական շահերուն համար եզր և սահմաններ որոշեցին և օր քան զօր սա կարեւորութիւն գտնելով, այն աստիճան յառաջացաւ որ, յաջորդ դարերուն մէջ ամենամեծ թշնամութեան, արիւնահեղութեան և դաշանութեան պատճառ եղաւ և այսպէս անսահման պիտի շարունակէ : Հայրենիքի այս գաղափարը եթէ սահմանափակ չըջանալի մէջ սեղմուած մնայ, աշխարհի քայքայման առաջին պատճառը կ'ըլլայ : Ու եւ իմաստուն, ու եւ արդար այս տեսակ երեւակայական խտրութիւններ չընդունիր :

Սահմանափակ ամէն մէկ հողի կտորի մը հայրենիք անունը կուտանք և մեր ցնորքով «Մայր-Հայրենիք» կ'անուանենք, մինչդեռ երկրագունդը ընդհանուրին մայրն է և ոչ սահմանափակ այսինչ կտորը :

Քանի մը օրեր այս երկրին երեսին վրայ ապրելէ վերջ անոր մէջ կը թաղուինք, սա մեր յաւիտենական գերեզմանն է : Արդ, ներելի՛ է որ այս յաւիտենական գերեզմանին համար արիւնարբութեամբ զբաղինք և զիրար ջարդենք . քաւ լիցի՛, երբէ՛ք . ոչ Աստուած կը հաճի այս ընթացքին և ոչ ալ ողջամիտ մարդը կ'ընդունի զայն :

Նկատի առէք թէ օրհնեալ կենդանիները երբէք հայրենիքի կալ չեն ունենար, իրարու հետ ծայր աստիճան համաձայնութեան մէջ են և միասին կ'ապրին : Օրինակի համար եթէ Արեւելեան աղաւնի մը, Արեւմտեան աղաւնի մը, Հիւսիսային աղաւնի մը, Հարաւային աղաւնի մը պատահամբ միեւնոյն ատեն ուղ մը հաւաքուին, անմիջապէս իրարու հետ համաձայնելով կը բարեկամանան :

Օրհնեալ կենդանիներուն ամբողջը այսպէս է, անխտիր ըլլայ անասուն կամ թռչուն : Բայց գիշատիչ կենդանիները իրարու հանդիպելուն պէս իրարու վրայ կը յարձակին և իրարու դէմ կը կռուին, իրար կը պատահն և իրարու հետ խաղաղութեամբ

միեւնոյն տեղը ապրիլ անկարելի է : Ամբողջը ցրուած և կառաւի, ամբողջը կռուի և պամերազմի մէջ են :

Գալով անտեսական մոլութեան, սա բացայայտ է թէ՛ երբ միջապային կազերը ամբաղնդունին, ապրանքներու փոխանցումը բաղձազատկուի, և երբ ու եւ անտեսական սկզբունք երկրի մը մէջ հաստատուի, ստիպեալ վերջ ի վերջոյ միւս երկիրներուն մէջ ալ պիտի տարածուի, որմէ անկեղբակաւ շահեր ծնունդ կ'առնեն : Այս պարագային մոլութիւնը ինչո՞ւ համար է :

Իսկ քաղաքական մոլութեան մէջ, Աստուածային քաղաքականութեան հետեւիլ պէտք է : Սա անվիճելի ճշմարտութիւն մըն է թէ Աստուծոյ քաղաքականութիւնը մարդկայինէն շատ աւելի կարեւոր է . մենք Աստուծոյ քաղաքականութեան հետեւելու ենք, ինչու որ անիկա մարդկային ամէն անհատներուն համար միեւնոյնն է, ու եւ կերպով խտրութիւն չունի : Այն է կրօնքներուն հիմը :

Նմանապէս Ն . Ս . Պահաուլլահի սկզբունքներէն մին ալ «Ամբողջ մարդկութեան մէջ ընդհանրացնելու համար մէկ լեզուի մը ընտրութիւնը և կամ հնարումն է» : Ասկէ 50 տարի առաջ այս վարդապետութիւնը Ն . Ս . Պահաուլլահի գրիչէն արտայայտուեցաւ, որպէս զի ամբողջ մարդկութեան մէջ գոյութիւն ունեցած թիւրքմացութիւնները վերնան :

Ն . Ս . Պահաուլլահի սկզբունքներէն մին ալ «Կոռլ և մարդուն միութիւնն է» : Որովհետեւ մարդկային աշխարհը երկու թեւ ունի, մէկ թեւը մարդիկ և մէկ թեւը կանայք են : Միեւնոյն օր երկու թեւերը հաւասար կերպով զարգացած չըլլան, թռչունը չի կրնար թռիլ : Նմանապէս եթէ մէկ թեւը սկստի ըլլայ, թռիլը անկարելի է : Միեւնոյն օր կանանց աշխարհը մարդոց աշխարհին նման ասաքնութեանց և կատարելութեանց ուսանողութեան մէջ չի հաւասարի աճումի և զարգացումի, պէտք և արժանի եղածին չափ իրականանալը անկարելի է :

Ն . Ս . Պահաուլլահի վարդապետութիւններէն մին ալ նաեւ «Մարդկային ցեղին մէջ ինչքի կամաւոր մասնակցութիւնն է» . սա հաւասարութենէ աւելի մեծ է . այսինքն մարդը ինքզինքը ուրիշներէն չի գերադասէ, ընդհակառակը իր հոգին և ստացուածքը ուրիշներուն համար զոհէ : Բայց սա՛ լսնութեամբ և ստիպուածութեամբ օրէնքի մը ձեւ առնելու չէ, որով մարդիկ ստիպուած ըլլան այդ օրէնքը իրադրոծելու . ո՛չ երբէք : Այլ մարդը, Պարսկաստանի Պահայիներուն մէջ տեղի ունեցածին նման, իր բնութեան պահանջով և կատարեալ կամքով ստացուածքը և կեանքը ուրիշներուն համար զոհէ, իր անձնական բաղձանքովը սղքասներու համար ծախսէ :

Ն . Ս . Պահաուլլահի սկզբունքներուն մէջ ի մէջ այլոց կայ նաեւ «Մարդկային ազատութիւնը» : Այսինքն հոգեւոր ոյժով բնական աշխարհին գերութենէն փրկուիլ և ազատուիլ : Քանզի որ մարդը բնութեան գերի մնայ, գիշատիչ գաղան մըն

է. ինչու որ գոյութեան կռիւը բնական աշխարհին յատկութիւններէն մին է. գոյութեան կռիւի այս խնդիրը թշուառութեանց մայր-աղբիւրն է և ամենամեծ փորձանքը:

Նմանապէս Ն. Ս. Պաճառւելահի սկզբունքներուն մէջ, ի մէջ այլոց կայ նաեւ սա «կրօնքը հաստատ ապաստանարան մըն է»։ Եթէ կրօնքի չէնքը տկարանալով խախտի, հուսկ յետոյ ամէն տեսակ տալնապ և խառնակութիւն մէջտեղ կ'ըլլեն և գրուութեանց կանոնաւորութիւնը ամբողջութեամբ կը խանգարուի. քանզի մարդկային աշխարհին մէջ երկու զսպող ոյժ կայ, որոնք մարդիկը անբարոյականութենէ կը պահպանեն. մին օրէնքն է, որ ոճրագործը կը պատժէ և կը չարչարէ. բայց օրէնքը տեսանելի ոճիրները կրնայ արգելել և ոչ անտեսանելիները. իսկ հոգեւոր զսպող ոյժը, որուն Աստուածային կրօնք անունը կուտանք, թէ՛ տեսանելի և թէ անտեսանելի ոճիրներուն երկուքն ալ կը զսպէ ու կ'արգելէ։ Մարդը կը կըթէ, բարոյականը կը նրբագործէ և ազնուութեան կ'ստիպէ։ Սա միութեան ամենամեծ աղբալն է որ մարդկային աշխարհին երջանկութիւնը կ'երաշխաւորէ։ Բայց կրօնքը ըսելով նպատակնիս քննական կրօնքը մասնաշնչէ է, ոչ աւանդականը, Աստուածային կրօնքներուն հիմը, ոչ մարդկային աւանդութիւնները։

Նմանապէս Ն. Ս. Պաճառւելահի սկզբունքներէն մին ի միջի այլոց սա է «Թէպէտև նիւթական քաղաքակրթութիւնը մարդկային յառաջգիծութեան պատճառներէն մին է, բայց և այնպէս մինչև որ սա, Աստուածային քաղաքակրթութեան հետ չմիանայ, բաշտակի արդիւնքը՝ որ մարդկային երջանկութիւնն է, չպիտի իրականանայ»։ Նկատի առնք թէ սա զրահաւոր նաւերը որ քաղաք մը մէկ ժամուան մէջ կը քայքայեն, նիւթական քաղաքակրթութեան արդիւնքն են. նմանապէս Բրուքի թնդանօթները, մալղէթի հրացանները, ուժանակը, ընդծովեանները, ծովառումքերը, զրահապատ ինքնաշարժները, կրակաշունչ սաւառակներն ու օդանաւները, վերջապէս պատերազմի ամբողջ գործիքները նիւթական քաղաքակրթութեան չարիքներն են։ Եթէ նիւթական քաղաքակրթութիւնը Աստուածային քաղաքակրթութեան հետ միացած ըլլար, կրակային այս գործիքներէն և ոչ մին կը հնարուէր, այլ մարդկային ուժերուն ամբողջութիւնը օգտակար հնարքներու կը նուիրուէր և կարեւոր գիւտերու մէջ կը սահմանափակուէր։

Նիւթական քաղաքակրթութիւնը հրադին շիշին կը նմանի, իսկ Աստուածայինը լուսոյ ինքնութիւնն է. շիշը առանց լոյսի խաւար է։

Նիւթական քաղաքակրթութիւնը մարմնոյ կը նմանի, սա ծայր աստիճանի դարմաթիւն, վայելչութիւն և գեղեցկութիւն ունեցած ըլլայ իսկ, մեռած է։ Աստուածային քաղաքակրթութիւնը հոգիի կը նմանի, այս մարմինը այս հոգիով կենդանի կ'ըլլայ, ապա թէ ոչ գիտի մըն է։

Ուրեմն հասկցուեցաւ թէ մարդկային աշխարհը Ս. Հոգիին չունչին կարօտ է, առանց այս հոգիին՝ մարդկային աշխարհը անկենդան է։ Առանց այս լոյսին մարդկային աշխարհը բացարձակ խաւար է։ Բանդի բնութեան աշխարհը անասնական աշխարհ է, մինչև որ մարդը բնութեան աշխարհէն երկրորդ անգամ չծնի, այսինքն բնութեան աշխարհէն չազատի, կատարեալ անասուն է։ Աստուածային վարդապետութիւնը այս կենդանին մարդ կ'ընէ։

Նմանապէս Ն. Ս. Պաճառւելահի սկզբունքներէն մին ալ նաեւ «կրթութեան ընդհանրացումն է»։ Ամէն երեխայ պէտք կ'աւանդուի չափ ուսում տանելու է. եթէ ծնողքը ծախսերը հոգալու կարող են, շատ բարի, իսկ եթէ ոչ, համայնութիւնը այդ երեխային ուսանողութեան միջոցները պատրաստելու է։

Նմանապէս Ն. Ս. Պաճառւելահի վարդապետութիւններէն մին ալ նաեւ «Արդարութիւն և ճշմարտութիւնն է»։ մինչև որ այս սկզբունքը գոյութեան մէջ չիրականանայ, ամէն ինչ անկանոն և անկատար պիտի մնայ։ Մարդկային աշխարհը հարուստանալու և լինամութեան աշխարհ, զրպարտութեան և ունայնութեան աշխարհ ըլլալու պիտի դատապարտուի։

Վերջապէս առանց նման սկզբունքները չառնել։

Այս բաղմատեսակ սկզբունքները, որ մարդկային աշխարհի երջանկութեան ամենամեծ հիմերը կը կաշմեն և Աստուածային ներշնչումներ են, ընդհանուր խաղաղութեան խնդրին հետ միացնել պէտք է և անոր հետ բաղադրել, որպէս զի արդիւնք մը յառաջ գայ։ Ապա թէ ոչ ընդհանուր խաղաղութեան խնդիրը տառնձին, իրականացնել դժուար է։

Ն. Ս. Պաճառւելահի սկզբունքները ընդհանուր խաղաղութեան հետ բաղադրուած ըլլալու համար կը նմանի սեղանի մը որուն վրայ ամէն տեսակ համեղ կերակուրներ կը դանդախուին։ Ամէն ոք այս անտանձան ուղորմութեան սեղանին վրայ փափաքածը կը գտնէ։

Եթէ խնդիրը ընդհանուր խաղաղութեան մէջ սահմանափակուելի, այն մեծ արդիւնքները՝ նկատի առնուած և յուսացուած կերպով չեն իրականանար։

Ընդհանուր խաղաղութեան շրջանակը այն ձեւով կ'աւմուկեր պիտի է որ, մարդկային աշխարհի ամբողջ բաժանումները և կրօնքները իրենց բաղձանքները, ամենակատարեալ ձեւի տակ անոր մէջ գտնեն։

Ներկայիս Ն. Ս. Պաճառւելահի վարդապետութիւնը աշխարհի ամբողջ հասարակութեանց բողձանքներու զապաթնակէան է։ Ամէն զապաթագները, ըլլայ կրօնական, ըլլայ քաղաքական, ըլլայ բարոյական, ըլլայ հին, ըլլայ նոր ամբողջը իրենց նպատակին ծայրագոյն աստիճանը Պաճառւելահի վարդապետութեան մէջ կը գտնեն։

Օրինակի համար, կրօնքի կողմնակիցները Պաճառւելահի վարդապետութեան մէջ, ընդհանրական կրօնքի մը հաստատութիւնը կը գտնեն։ Կրօնք մը որ ներկայ պայմաններուն ծայր աստիճան

յարմար է: Իրապէս անդարձան ամէն մէկ հիւանդութեան ան-
միջական դեղն ու դարմանն է և ամենասոսկալի թոյնին դեղ-
թափը, որովհետեւ եթէ կրօնքներու ներկայ աւանդութեանց
համաձայն մարդկային աշխարհը կազմակերպել և կարգադրել
ուզենք և այս միջոցաւ մարդկային երջանկութիւնը հաստատել,
այս գործը անորոշադրելի և անկարելի է: Օրինակի համար
Մովսէսական օրէնքներու գործադրութիւնը այսօր անկարելի է.
նմանապէս միւս կրօնքները: Պատճառը, գոյութիւն ունեցող
աւանդութիւններն են:

Բայց Աստուածային ամբողջ կրօններու նախնական հիմը
որ մարդկային աշխարհի առաքելութեանց հետ կապ ունի, և
մարդկային երջանկութեան պատճառ է, իր ամենակատարեալ ձե-
ւին տալ Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութեան մէջ գոյութիւն
ունի:

Նմանապէս աղատութիւն պահանջող ժողովուրդները, Պա-
հաուլլահի վարդապետութեան մէջ, մարդկային երջանկութիւնը
երաշխաւորող, հանրային կապերը օրինաւորող և պահպանող Հա-
վաւոր աղատութիւն մը կը գտնեն իր ամենալայն և ամենա-
ոյժով ձեւին տակ:

Նմանապէս քաղաքական կուսակցութեանց նկատմամբ,
Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութեան մէջ գոյութիւն ունի ինչ
որ մարդկային աշխարհին ամենամեծ քաղաքականութիւնն է,
այսինքն Աստուածային քաղաքականութիւնը:

Գալով անսոսկալ խնդիրները լուծելու դրադող հաւատա-
րութեան ընկերակցութիւններուն, յայտնի է թէ մինչեւ այսօր
ընկերվարական ամբողջ կուսակցութեանց կողմէն մէջադրու-
ած անսոսկալ խնդիրներու լուծումները բոլորովին անգոր-
ծադրելի են:

Բայց Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութեան մէջ յիշուած
այս խնդրին լուծումը թէ գործադրելի է եւ թէ անկէ մարդկային
համայնութեան մէջ ո և է տալիս յառաջ չի գար:

Միեւնոյն բանն է միւս բաժանումներուն համար, և երբ խո-
րաթափանց ակնարկով դիտենք, պիտի տեսնենք թէ Պահաուլլահի
վարդապետութեան մէջ մարդկային ամէն հասարակութիւններուն
փափաքները կատարեալ ձեւի տակ գոյութիւն ունին: Այս սկզբ-
բունքները մարդկութեան մէջ միութիւն պատճառող մեծ ոյժ մը
կը կաշմեն և գործադրելի են: Իսկ Մովսէսական օրէնքներու նման
անցեալի մէջ գոյութիւն ունեցող սկզբունքները այսօր գոր-
ծադրել բացարձակապէս անկարելի է: Միեւնոյն վիճակին դատա-
պարտուած են միւս կրօնքներուն, օղանդներուն եւ կուսակցու-
թիւններուն սկզբունքները:

Օրինակի համար, ընդհանուր խաղաղութեան խնդրին տե-
սակէտով Պահաուլլահի հրամանը այս է՝ Գերագոյն Դատարան մը
կազմել պէտք է: Թէպէտեւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կազմուեցաւ,
բայց և ա՛նպէս սա՛ ընդհանուր խաղաղութիւնը հաստատուել խըն-
դիրը գլուխ հանելու կարողութիւնը չունի: Իսկ Ն. Ս. Պահա-

ուլլահի նկարագրած Գերագոյն Դատարանը այս սրբազան պաշ-
տօնը ամենալատարեալ կարողութեամբ և զօրութեամբ պիտի ի-
րականացնէ:

Անաւասիկ Անոր ծրագիրը: Ամէն ազգերու և երկիրներու
ազգային ժողովները, այսինքն բարլամէնդները, այդ ժողովուր-
դին կամ երկրին ամենաընտրեալ մարդիկներէն (Միջազգային
իրաւաբանութեանց տեղեակ, գիտութեանց մէջ կարող, մարդկա-
յին ներկայ պահանջներու գիտակից) և անոր բնակչութեան քա-
նակութեան համեմատութեամբ, երկու կամ երեք անձնաւորու-
թիւններ ընտրուին: Ժողովուրդին, այսինքն բարլամէնթին
կողմէ եղած այս ընտրութիւնը Դաշնիճն ալ թող վաւերացնէ,
նմանապէս ձերակոյտը, նախարարական ժողովը, նախագահը
կամ կայսրը, որպիսով անոնք ամբողջ այդ ազգին և կա-
ռավարութեան ընտրեալները ըլլան: Անա այս անձնաւորու-
թիւններէն Գ. Դատարանը կը կազմուի: Այսպէսով մարդկու-
թեան ամբողջ աշխարհը անոր մէջ մասնակցած կ'ըլլայ: Որովհե-
տեւ այս անձնաւորութիւններէն ամէն մէկը իր ազգին ամբող-
ջութիւնը կը ներկայացնէ:

Երբ այս Գ. Դատարանը միջազգային խնդիրներէն մէկուն
մէջ, միաձայնութեամբ կամ մեծամասնութեամբ վճիռ արձակէ,
ոստիաներուն ոչ մէկուն և ոչ միւսին ըսելիք կամ առարկելիք կը
մնայ: Եթէ պատահի որ կառավարութիւններէն կամ ազգերէն մին
Գ. Դատարանին անրեկանելի վճիռ հանդէպ առարկութիւն ընէ,
կամ անոր գործադրման մէջ թուլութիւն ցոյց տայ, այն ժամա-
նակ մարդկային աշխարհը պէտք է ամբողջութեամբ այն ազգին
վրայ ելլէ: Որովհետեւ Գ. Դատարանին նեցուկը աշխարհի ամ-
բողջ ազգերը և տէրութիւններն են: Երեւակայեցէք ուրեմն թէ
ինչ հաստատ հիմնարկութիւն մըն է սա:

Բայց սահմանափակ և ճնշուած վիճակ ունեցող ժողով մը այս
նպատակը պէտք և արժանի եղածին պէս չիրականացներ:

Այս ըսելով ներկայ կացութեան ճշմարիտ վիճակը բացատրած
կ'ըլլանք:

Նկատի առէք ուրեմն Ն. Ս. Պահաուլլահի վարդապետութեան
ունեցած կարողութիւնը: Երբ ինքը Ա. քրայի զննանին մէջ երկու
արիւնաբու թագաւորներու ճնշմանց և սպառնալուստ տակ կը
գտնուէր, իր այս վարդապետութիւնը կատարեալ կարողութեամբ
Պարսկաստանի և միւս երկիրներու մէջ տարածուեցաւ: Մինչդեռ
ո և է վարդապետութիւն, ո և է սկզբունք, կամ ո և է ազանդ,
ասոնց նման արիւնաբու կայսրութեան մը ճնշման տակ եթէ իյ-
նայ, կարճ ժամանակի մը մէջ կ'անհետանայ: Պահայինները 50
տարի շարունակ Պարսկաստանի և շատ մը երկիրներու մէջ, կա-
տարեալ ճնշման և սուրի սպառնալուստ տակ էին: Հազարաւոր
անձինք զոհուելեան բեմին վրայ հողի աւանդեցին թշնամու-
թեան եւ անարդարութեան սուրին զոհ ըլլալով: Հազարաւոր
նշանաւոր գերդաստաններ հիմնադրուեցան: Հազա-
րաւոր մանուկներ որբ մնացին կորսնցնելով իրենց հայրերը:
Հազարաւոր հայրեր կորսնցուցին իրենց զաւակները: Հազարա-

ւոր մայրեր իրենց գլխատուած զաւակներուն դադարին վրայ լա-
ցին ու կոծեցին: Ամբողջ այս անարգարութիւնները եւ բարբա-
րոսութիւնները, այս դաշանութիւնները եւ արիւնարութիւն-
ները Պահաուլլահի վարդապետութեան տարածուելուն վտայ ու
է ազգեցութիւն ընել կամ թոյլութիւն պատճառել չկարողացան:
Օրէ օր տարածուիլը աւելցաւ և զօրութիւնը ու կարողութիւնը
աւելի եւ աւելի յայտնուեցաւ:

Պարսիկներու մէջ նորափափաք անձինք կարելի է գտնել
որ՝ Պահաուլլահի Տախտակներուն պարունակութիւնը, կամ
Ա. Կաթ-իւլ-Պահայի նամակներուն իմաստը իրենց անունով
գրեն եւ Ձեր յարգելի ժողովին ներկայացնեն: Դուք այս
կէտին ուշադրութիւն ըրէք: Որովհետեւ իրենց երեւակայու-
թեամբ համբաւ ստանալ ուզող եւ կամ ուրիշ նպատակ ունեցող
պարսիկները, Պահաուլլահի Տախտակներուն բովանդակութիւնը
ամբողջութեամբ առնելով իրենց անուամբ և կամ իրենց պատ-
կանած բարդիին անուամբ կը յայտարարեն, ինչպէս պատահեցաւ
պատերազմէն առաջ, Լօնտոնի մէջ գումարուած Ազգերու միու-
թեան ժողովին մէջ: Պարսիկ անձ մը Պահաուլլահի Տախտակնե-
րուն պարունակութիւնը հաւաքեց, ժողովին ներկայացաւ, իր
անունով բանախօսութիւն ըրաւ և զանոնք յայտարարեց: Մինչ-
դեռ անոր նախադասութիւններն անգամ նոյնութեամբ Ն. Ս.
Պահաուլլահիներն էին: Այսպէս մի քանի անձինք Եւրոպա գա-
ցին, Եւրոպացիներու միտքերը չփոխեցին, և մի քանի արեւե-
լագէտներու գաղափարներն ալ խանգարեցին: Դուք այս կէտը
ուշադրութեան տակ գնելու էք: Պահաուլլահի յայտնութիւնէն
առաջ այս վարդապետութիւնէն մէկ բառ անգամ Պարսկաստանի
մէջ լսուած չէր: Այս նիւթը քննեցէք որպէսզի ձեզի համար յայտ-
նի և անտարակուսելի ըլլայ:

Կան անձինք որ թութակի յատկութիւն ունին, ամէն ձայ-
ները կը սովորին ու կ'երգեն, բայց բոլորովին անտեղեակ իրենց
ըսանքներէն: Այժմ Պարսկաստանի մէջ բարդի մը գոյութիւն ունի
սահանախակ թիւով, Պապի կոչուած, Ն. Ս. Պապին իբր հետե-
ւորդ կը համարեն իրենք զիրենք: Բայց Ն. Ս. Պապի մասին ու
է կերպով տեղեկութիւն չունին: Ասոնք զազանի վարդապետու-
թեան մը կը հետեւին որ կատարեալ կերպով Պահաուլլահի վար-
դապետութեան հակառակ է: Պարսկաստանցիք գիտեն այս խոդի-
րը: Բայց երբ անոնք Եւրոպա կուգան իրենց սկզբունքները
կը պահեն և Պահաուլլահի վարդապետութիւններէն կը խօսին:
Որովհետեւ անոնք Պահաուլլահի վարդապետութեան ազգեցիկ
ընկալը գիտեն: Այս պատճառով Պահաուլլահի վարդապետութիւնը

իրենց անուամբ հրապարակաւ կը յայտարարեն: Գալով իրենց
գաղափարի վարդապետութեան, սա Պէյան կոչուած գրքէն քաղուած
է կ'ըսեն: Պէյան գիրքը Ն. Ս. Պապին հեղինակութիւնն է: Երբ
գուք Պարսկաստանի մէջ լոյս տեսած Պէյանի թարգմանութիւնը
ի ձեռին ունենաք, հոն պիտի տեսնէք ճշմարտութիւնը, եւ պի-
տի հասկնաք թէ՝ Պահաուլլահի վարդապետութիւնը բոլորու-
վին հակառակ է այդ բարդիին սկզբունքներուն: Չըլլայ թէ այս
կէտը անտես ընէք և եթէ աւելի լայնօրէն փնտռել ուզէք Պարս-
կաստանէն հարցուցէք:

Վերջապէս երբ աշխարհի ամէն կողմերը ճամբորդուի կը
տեսնուի թէ շինութիւնը սիրոյ և համաձայնութեան հետքն է
միշտ, իսկ աւերումը ատելութեան և թշնամութեան արդիւնք:
Հակառակ ասոր մարդկային աշխարհը չի զարթեցաւ, և իր այս
անհոգութեան քունէն չարթնցան: Դեռ անհամաձայնութեան,
վէճի և կռուի դադարին կը ծառայէ, որպէսզի պատերազմի
չարքեր կազմէ, մարտի և մաքառումի դաշտերու վրայ սլանայ:

Նմանապէս իրերու կազմութիւնը և ապականումը, դոյու թիւ-
նը և չդոյութիւնը նկատի թող առնուի: Ամեն իր բաղմամբ և
սարբեր մասնիկներէ գոյացած է, և այս գոյութիւնը բաղադրու-
թեան արդիւնքն է: Այսինքն երբ պարզ տարրերու միջեւ բա-
ղադրութիւն մը տեղի ունենայ, ամէն մէկ բաղադրութիւնէ իր մը
կը ձեւակերպի: Գոյութեան ստեղծումը այս գոյութեան տակ է:
Իսկ երբ այդ բաղադրութեան մէջ խանգարում մը տեղի ունենայ՝
լուծում առաջ կ'ուգայ, մասնիկները կը բաժնուին և այն գո-
յութիւնը կը ոջնջանայ: Այսինքն ամէն ինչի ոջնջացումը
տարրերու լուծման և բաժանման մէջ է: Ուրեմն տարրերու մէջ
եղած ամեն ներդաշնակութիւն, քաջողութիւն, կեանք յատուկ կը
բերէ: Իսկ անհամաձայնութիւնը և բաժանումը մահ կը պատճա-
ռէ: Մէկ խօսքով իրերու մօտաւորութիւնը և համակերպութիւ-
նը պողաբերութեան և օգտակար արդիւնքներու պատճառ կ'ըլ-
լայ: Իսկ հակառակութիւնը և մղումը, յեղափոխութեան և փր-
ճացումի:

Փոխադարձ համակրութիւնէ և քաջողութիւնէ ամբողջ կեանք
ունեցող գոյութիւնները, ինչպէս բոյսը, կենդանին և մարդը
կ'իրակաճանան: Եւ փոխադարձ հակառակութիւնէ և ատելութիւնէ
լուծում և փճացում յառաջ կ'ուգայ: Ուրեմն մարդոց մէջ մօտա-
ւորութիւն, ներդաշնակութիւն և միութիւն պատճառող բանը
մարդկային աշխարհի կեանքն է, իսկ հակառակութիւն, պրժ-
գանք և հեռավորութիւն պատճառողը, մարդկային աշխարհին
մահուան շարժառիթն է:

Երբ պարտէզի մը մէջէն կ'անցնիք, սրուն մէջ ցանուած տունկերը, բոյսերը, վարդերը և ծաղիկները, ամբողջութիւն մը գոյացուցած կ'ըլլան, այստեղը, այս վարդատունը, ինքը կատարեալ պարտիզպանի մը միջոցաւ ծաղկած և կրթուած ըլլալը կ'ապացուցանէ: Իսկ երբ անկանոն, անկարգ, խառն ի խառն վիճակ ունեցող պարտէզ մը տեսնէք, սա կ'ապացուցանէ նմանապէս, իր՝ հմուտ պարտիզպանի մը կրթութիւնէն զրկուած և ինքնաբոյս խտտերէ բաղկացած ըլլալը:

Եթէ առարկութիւն ընող մը գտնուի ըսելով թէ աշխարհի ժողովուրդներուն, աղքերուն, ցեղերուն և կրօնքներուն, կրթութիւնը, սովորութիւնը, ճաշակը, բնութիւնը և բարոյականը իրարմէ տարբեր, դադարարները, իմացականութիւնը և խորհելակերպը իրարու հակառակ ըլլալով հանդերձ, ճշմարիտ միութեան իրականանալը և համաշխարհային կատարեալ համաձայնութեան գոյութիւնը ի՞նչպէս կարելի է երեւակայել:

Այսպէս կը պատասխանենք:

Երկու տեսակ հակառակութիւն կայ: Մին կորստեան պատճառ է. սա կը նմանի կռուող ժողովուրդներուն դաշտ ելլող ցեղերուն վիճակին, որ մէկըմէկ կը փճացնեն, իրարու օձախնւոր կը քայքայեն, իրարու հանդիսութիւնը ու խաղաղութիւնը կը խանգարեն և արխարբութեամբ ու զիշատչութեամբ կը զբաղին, այս տեսակ հակառակութիւնը դատապարտելի է: Իսկ միւս տեսակը, որ տեսակաւորութիւն ըսել է, սա կատարելութեան իսկութիւնն է և Աստուածային շնորհաց յայտնութեան պատճառ: Նկատի առէք պարտէզի մը տեսակաւոր վարդերը, ասոնք թէպէտեւ տարբեր տարբեր ցեղերու կը պատկանին, այլ և այլ գոյներ, զանազան ձևեր, և զատ զատ պատկերներ ունին: Բայց որովհետեւ միեւնոյն ջուրը կը խմեն, միեւնոյն օդին մէջ կը ծլին և կը ծաղկին և միեւնոյն արեւին լոյսով և տաքութեամբ կ'ապրին, այս տարբերութիւնները ու տեսակաւորութիւնները մէկըմէկու փայլն ու գեղեցկութիւնը կ'աւելցնեն: Փառքերու, ծեսերու, սովորութիւններու, գաղափարներու, մաքերու և բնութիւններու այս պէս զիսութիւնը մարդկային աշխարհին զարգարանքին պատճառն են: Սա զովելի է:

Նմանապէս այս պէսպիսութիւնները և տեսակները կը նմանին մարդուն անդամներուն ու մասերուն տարբերութեան, և պէսպիսութեան, որ կատարելութեան և գեղեցկութեան յայտնութեանը պատճառ են: Եւ որովհետեւ այս տարբեր անդամ և մասնիկները հոգիին գերիշխանութեան ազդեցութեան տակ են, և հոգին ամբողջ այս մասնիկ և անդամներուն մէջ կ'ընթանայ և երակ ու ջրղերուն վրայ կը տիրապետէ, այս պէսպիսութիւնը

և տեսակաւորումը, սէրը ու մօտաւորումը կ'աւելցնէ: Այս բազմութեանը միութեան ամենամեծ ազդակն է:

Եթէ պարտէզի մը մէջ գտնուած վարդերը, ծաղիկները, կոկոնները, պտուղները, տերեւները, ճիւղերը և ծառերը միեւնոյն տեսակը, միեւնոյն ձևը, միեւնոյն գոյնը և միեւնոյն կարգադրութիւնը ունենային ու է կերպով, այդ պարտէզը գեղեցկութիւն ու անուշութիւն չէր ունենար: Բայց պարտէզը գեղեցկութիւն ու անուշութիւն և պտուղներ տարբեր երբ գոյները, տերեւները, ծաղիկները և պտուղներ տարբեր ըլլան, անոնցմէ ամէն մէկը միւսներուն զարգարանք և փայլին պատճառ կ'ըլլայ պարտէզը ծայրահեղ գեղեցիկ կը լինի և վերջին աստիճան չքեղութեամբ, դարմութեամբ ու անուշութեամբ կը փայլի:

Ասոր կը նմանի մարդկային աշխարհի, մաքի, ձեւի, գաղափարի, բնութեան և բարոյականին պէսպիսութիւնը և տարբերութիւնը: Երբ ասոնք միեւնոյն ոյժին հովանիին ու Միութեան Բանին ազդեցութեան տակ գտնուին ծայրահեղ փառքով, գեղեցկութեամբ, վեհութեամբ ու կատարելութեամբ յայտնի ու տեսանելի կ'ըլլան:

Այս օր իրերու էութիւնը շրջապատող Աստուծոյ խօսքին ոյժէն զատ ու է ոյժ, մարդկային աշխարհի միաժերը, սիրտերը և հոգիները միեւնոյն ծառին հովանիին տակ հաւաքել կարող չէ: Այն է որ ամբողջ գոյութիւններուն վրայ ազդեցութիւն կ'ընէ: Այն է որ հիգիները կը ոգեւորէ: Այն է որ կը զեկավարէ և կը կանոնաւորէ մարդկային աշխարհը:

Փառք Աստուծոյ, այս օր Աստուծոյ խօսքին լոյսը ամբողջ տիեզերքին վրայ ծագած է և ամէն բաժանումներէն, հասարակութիւններէն, ժողովուրդներէն, ազգութիւններէն, ցեղերէն, կրօնքներէն և յարանաւանութիւններէն անձինք Միութեան խօսքին հովանիին տակ եկած, ծայր աստիճան սիրով ժողուում, համաձայնած և միացած են:

Ա.ՊՏ-ԻԻԼ-ՊԱՀԱ Ա.ՊՊԱՍ

Պահաուլլանի վարդապետութեան մասին ժամանակ մը առաջ, պատերազմի միջոցին, գտնւած այս նամակը նախորդին կցելու յարմարութիւնը տեսնուեցաւ:

Ն Ա Է Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ

Ո՞վ երկրի բնակիչները: Ճշմարտութեան Արեւակին ծագումը բացարձակօրէն, աշխարհի լուսաւորութեան եւ Աստուածային ողորմութեան յայտնութեան համար է: Ազգամայ որդիներու ընկերակցութեան մէջ գովելի արդիւնք ու պտուղներ կ'ուտայ: Ամէն շնորհի Ս. ներշնչումները արատ կ'ընէ: Բացարձակ զթութիւն է եւ զուտ շնորհք: Աշխարհի ու մարդոց լուսաւորութիւն է: Համաձայնութիւն է եւ համակրութիւն: Մէր եւ կապակցութիւն: Այլ եւ կատարեալ զթութիւն ու միութիւն: Անհամաձայնութեանց անհետացում, ամենակատարեալ ազատութեամբ եւ արժանաւորութեամբ երկրի վրայ ապրող ամբողջ մարդոց հետ միաբանութիւն:

Այս դէպ կը հրամայէ Օրհնեալ Գեղեցկութիւնը: (Ամբողջ մէկ ծառի պտուղները եւ մէկ ձիւղի տերեւներն էք): Ն ազոյութեան աշխարհը ծառի մը եւ ամբողջ մարդիկը անոր տերեւ, ծաղիկ եւ պտուղներուն նմանցուց: Ուրեմն ամբողջ ձիւղերը, տերեւ, ծաղիկ եւ պտուղները ծայր աստիճան թարմ ըլլալու են: Եւ այս փափկութեան եւ գեղեցկութեան իրականացումը համակրութեան է եւ կապակցութիւն է կախում ունի:

Ուստի դուք իրարու համար ծայր աստիճան գութնաւորու եւ երկնային կեանք ուղեւոր էք:

Աստուծոյ սիրելիները, գոյութեան աշխարհի մէջ, բարեբար Աստուծոյ ողորմութիւնը ըլլալու են: Երեւելեաց եւ Անհրեւոյթից Թագաւորին շնորհք:

Տեսողութիւնը թող սրբազործեն եւ մարդկային ցեղը, ստեղծագործութեան ծառին տերեւ, ծաղիկ եւ պտուղներուն նման տեսնեն:

Ամէն մէկու բարութիւն հասցնելու նպատակը շարունակ ունենալու են: Ամէն անձի սէր եւ համակրութիւն ցոյց տալու, օգնութիւն եւ պաշտպանութիւն ընելու են:

Ո եւ է մէկը թշնամի չի նկատեն եւ չար կամեցող չի համարեն: Երկրի ամբողջ բնակիչները բարեկամ ընդունին, հա-

կառախորդները սիրելի, օտարները ծանօթ համարեն: Ո եւ է կապով բռնուած չըլլան, այլ ամէն տեսակ շղթաներէն ազատ ըլլան:

Այս օր փառաց գահին մօտ ընդունուած է այն անձը, որ հաւատարմութեան բաժակատու կ'ըլլայ եւ թշնամեաց ողորմութեան գոհարներ կը շռայլէ: Նոյն իսկ գշրաղբ բռնապետին օգնական, ամենաոխերիմ ոսոխին գութնաւորացող բարեկամ կ'ըլլայ:

Ասոնք են Օրհնեալ Գեղեցկութեան հրամանները, ասոնք են Ամենամեծ Անուան խրատները:

Ո՞վ սիրելի բարեկամներ, աշխարհը պատերազմ եւ վէճի բռնուած է եւ մարդկային ցեղը ծայր աստիճան թշնամութեան եւ վտանգի մատնուած: Անհաւատարմութեան խաւարով չըջապատուած է երկիրը, եւ հաւատարմութեան լոյսը խափանուած: Աշխարհի ամբողջ ժողովուրդները եւ աղքերը, իրենց ճանկերը սրած իրարու դէմ կատաղաբար կը կռուին:

Մարդկային շէնքն է որ կը քայքայուի:

Հազարաւոր գերդաստաններ անտէր եւ անպաշտպան կը մնան: Ամէն տարի հազարաւոր հազար անձինք պատերազմի եւ կռուի դաշտերուն վրայ արեան եւ հողի մէջ կը ողորւին:

Կեանքի եւ երջանկութեան վրանը տապալելու վրայ է գլխիկը:

Նշանաւոր մարդիկ հրամանատարութիւն կ'ընեն: Արիւնահեղութեամբ կը պարծենան եւ երկպարակութիւն ստեղծելով կը հպարտանան:

Մին կ'ըսէ. — (Ես իմ սուրս գետեղեցի ամբողջ ժողովուրդի մը վիզերուն վրայ): Ուրիշը. — (Ես թագաւորութիւն մը հողին հետ հաւասար ըրի): Երրորդ մը (Ես կառավարութեան մը հիմերը կործանեցի): Ահաւասիկ այն կէտը որուն շուրջը կը դառնան մարդկային ցեղին փառք եւ պարծանքը:

Ամէն կողմ բարեկամութիւնը եւ ուղղութիւնը պախարակելի եղած են եւ ներդրութիւնը ու ճշմարտասիրութիւնը պարսաւելի:

Հաշտութեան եւ նորոգումի, սիրոյ եւ խաղաղութեան մուկնեալից, Օրհնեալ Գեղեցկութեան վարդապետութիւնն է որ գոյութիւն բեւեռակէտին վրայ բարձրացուցած է իր վրանը եւ անկէ ժողովուրդներու հրաւէր կը կարգայ:

Ուրեմն ո՞վ Աստուծոյ սիրելիները, այս թանկագին յայտնութեան արժանիքը քննադատեցէք եւ անոր համաձայն շարժելու եւ գործելու հաճեցէք: Ուղիղ ճանապարհը եւ հաստատ ընթացքը բռնեցէք եւ զայն արարածներուն ցոյց տուէք:

Արքայութեան մեղեդին բարձրացուցէք եւ Բարերար Տիրոջ վարդապետութիւնը եւ հրամանները տարածեցէք, որպէս զի աշ-

խարճը ուրիշ աշխարհ ըլլայ, խաւարեալ երկիրը լուսաւորութիւն գտնէ, մարդկութեան մեծած մարմինը նոր կեանք ստանայ եւ ամէն անձ Աստուածային զթութեան շունչով յաւիտենակուն կեանքը փնտռէ :

Ունայնութեան աշխարհի այս կեանքը, քիչ ժամանակէն կը վերջանայ եւ հողէղէն այս փառքը, հարստութիւնը, հանգըստութիւնը եւ հեշտանքը մօտ ասկէն պիտի անհետանան եւ ոչնչանան :

Արարածները Աստուծոյ հրաւիրեցէք եւ ժողովուրդները զէպի Բարձրագոյն Ամբոխին վարք ու ընթացքը կանչեցէք : Որքերու համակրելի հայր եղէք եւ զժբաղդներու ազատանարան եւ պաշտպան : Աւքատներուն հարստութեան գանձ եղէք եւ հիւանդներուն դարման եւ առողջութիւն : Ամէն բնաբարեալի օգնական եղէք եւ ամէն զրկեալի ձեռնուր : Մարդկային ցեղին անհատներէն ամէն մէկուն ծառայելու գաղափարը ունեցէք : Ինքնահաւանութեան, ուրացողութեան, հպարտութեան, անարդարութեան եւ թշնամութեան կարեւորութիւն մի տաք եւ անոնցմով մի սքաւիք, այլ անոնց հակառակ ուղղութեան մէջ դործեցէք : Ճշմարտապէս բարերար եղէք եւ ոչ երեւոյթապէս եւ ձեւակերպութեամբ :

Աստուծոյ սիրելիներէն ամէն անհատ, Աստուածային սղորմութեան մարմնացումը եւ կենսատու Միաստուածութեան շնորքը ըլլալու գաղափարը ունենալու է միշտ : Որու հանդիպի բարութիւն ընելու եւ օգտակար ըլլալու է : Բարոյականները նրբագործելու եւ գաղափարները բարեփոխելու պատճառ ըլլալու է : Որպէսզի ուղղութեան լոյսը ծագի եւ ողորմած Աստուծոյ շնորհքը ամէն կողմերը շրջապատէ :

Սէրը լոյս է որ տան մէջ, որ ալ փայլի, իսկ թշնամութիւնը խաւար է ուր որ ալ բնակի :

Ո՛վ Աստուծոյ սիրելիները, ջանք մի խնայէք որ այս խաւարը բոլորովին անհետանայ, որպէսզի ծածուկ խորհուրդը երևի եւ իրերու ճշմարտութիւնը յայտնի եւ տեսանելի ըլլայ :

Ա. Ա.

Ըստ մեր խոստման, կուգանք տալ ի լոյս Ն. Ս. Ապտիւլ Պահայի Լահէի Խաղաղութեան ժողովին ղրկած նամակին պատասխանին թարգմանութիւնը:

Ասոր մէջ ամփոփուած սկզբունքներն են այն միակ դեղն ու դարմանը, որ համաշխարհային հոգեկան և ընկերական պէտպէս հիւանդութիւնները բժշկելու համար Գերագոյն Գրիչը շնորհեց մարդկութեան:

Մենք մեր պարտականութիւնը մինչեւ վերջ պիտի կատարենք, ցնցելով ժողովուրդը որպէսզի բանայ աչքը և տեսնէ իր ճշմարիտ կացութիւնը և կոչումը:

Մեծ յոյս ունինք որ լուսամիտ և անշահախնդիր հոգիները պիտի կարենան շատ շուտ, քննութեամբ թափանցել շարժման վեհութեան աստիճանը և պիտի կանգնին աննկուն՝ ճշմարտութեան ձայնը ժողովուրդին ականջին մէջ հնչեցնելու որպէսզի արթնայ իր խօլ խաւարային երկարատեւ քունէն, թօթափէ բաժանումներու տեսակ տեսակ լուծերը, կտորէ այն սուր և թունաւոր նշգրախները որ իր բարեկամ, անկեղծ, բայց դժբաղդաբար այս արհեստին բոլորովին անտեղեակ, դաւաճներու ձեռքերով մարմնոյն չորս կողմերը երկնցուած են բուժելու նպատակաւ:

Կանգնի՛ միութեամբ, նախահարց նման, ըլլալու համար ռահիբրանը շատ մը դրացի ժողովուրդներուն դէպի երջանկութեան, դէպի ճշմարիտ ազատութեան, դէպի վրկութեան և ճշմարտաճանաչութեան:

Մենք կը հրաւիրենք ժողովուրդը ո՛չ թէ կուրօրէն հետեւելու այս Պատգամին, այլ քննելու և ճշմարտութիւնը հասկնալու:

ՍԻՄՕՆ և ՖԱՅԻԲ

Յաջորդաբար լոյս պիտի տեսնեն Ապտիւլ-Պահայի Բարիլի, Լօնտոնի և Ամերիկայի մէջ խօսած շատ մը բանախօսութիւնները. նաև երկայնաբաշտկեանցի Գահիրէի Թէօսօֆիններու Սրահին մէջ խօսած երեք բանախօսութիւնները (Գանիէի Տեսիլքներու բացատրութիւնները, ևն.):

Մեզի ղրկուած ամեն գրութեան սիրով կը պատասխանուի:
ՀԱՍՅԷ. —

Society of Bahā'ī Publication

Abbas Street, No. 133

CAIRO - EGYPT

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0210053

